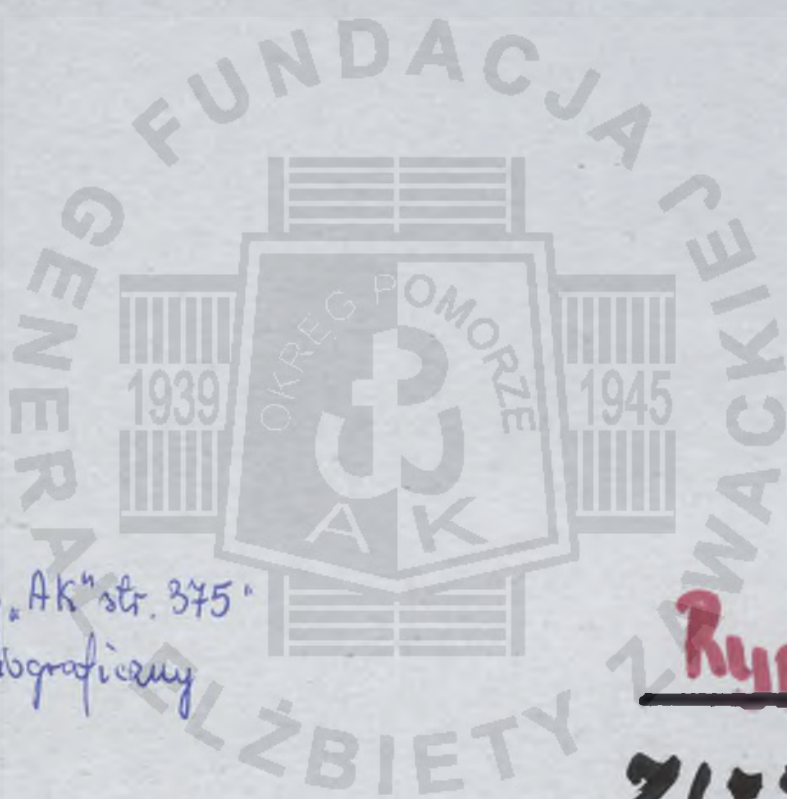

FUNDACJA GENERALA
Archiwum i Muzeum Pomorskie Armii Ludowej
oraz Wojskowej Służby Falek
87-100 Toruń, ul. Podmurza 83, tel. 0048 59 65 22
e-mail: fopak@wp.pl, www.zawackie.pl
NIP: 906 116 215 1237; REGON 14 904272
KRS: 0000041232
NIP: 821 0301500 0000 0060 500 020

poprzedni nr M-490/1124

+ S. Suszyński
"Wykaz żołnierzy AK" str. 375"
z Polskiego Słownika Biograficznego
Tom XXXIII, 2. 1.

Rypin-Lipno

ZWZ-AK

ODR

+ Rudowski Jan
ps. „Klimek”, „Czarny”

M:490/1124 Pom.

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI

Rudowski Jan
J. M.: 490/1924 Rom
Brodnick / Rypin - lipno

2 W 2 - A X
083

I/1. Relacja k. 3 s. 1-5

I/2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące osoby relatora

I/3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące osoby relatora

II. Materiały uzupełniające relację

III/1 – Materiały dotyczące rodziny relatora

III/2 – Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r.

III/3 – Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945)

III/4 – Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 r.

III/5 – inne...

IV. Korespondencja

1) List Marii Karwatowej do Stanisława Mellina, córka
Rudawskiego Jana. k. 9

V. Nazwiskowe karty informacyjne k. 14

VI. Fotografie brak

I/1 Relacja.

- Biogram Rudowskiego Jana sporządzony przez Alineę Szklarską-Lohmannową
[w:] Polski Słownik Biograficzny, Tom XXXIII,
z. 1., ksero. k. 1 s. 1-2
- Nota biograficzna „Klimmeki-Jan Rudowski” sporządzona przez E. Zawacką,
mphis k. 1 s. 3
- Nota biograficzna sporządzona przez
D. Piotrowskiego, m. l. p. z 1986 k. 1 s. 4-5

Rudowski Jan (1891—1945), ziemianin, działacz gospodarczy, poseł na Sejm RP, senator. Ur. 17 VII w Kłusnie w pow. rypińskim w rodzinie ziemiańskiej, był synem Edwarda i Ludwiki z Rościszewskich.

R. ukończył gimnazjum oo. Jezuitów w Chyrowie (1910) i Akademię Rolniczą w Berlinie (1914). Odbył następnie praktykę rolną w przodujących majątkach. Od r. 1918 gospodarował w folwarku Półwiesk (w pow. rypińskim), który otrzymał w wyniku działów rodzinnych. Brał udział w r. 1920 jako ochotnik w wojnie polsko-sowieckiej w 201. szwadronie l. p. szwoleżerów, 17 VIII został ranny w szarży pod Ćwiklinem. W niedługim czasie po objęciu majątku odbudował Półwiesk ze zniszczeń wojennych. Postawił odpowiednie budynki gospodarcze i wznosił stylowy dworek oraz szkołę. Pierwszy w powiecie zastosował ciągnik do uprawy roli.

W początkach lat dwudziestych zorganizował rypińskie Okręgowe Tow. Rolnicze (OTR) i był w l. 1925—9 jego prezesem. Jednocześnie zaangażował się w działalność samorządową. Dzięki jego inicjatywie w okresie wyborów samorządowych w r. 1924 w każdej gminie pow. rypińskiego powstał komitet wyborczy (co kontynuowano przy następnych wyborach), on sam zaś był od t. r. wybierany na członka rady gminnej i powiatowej we wszystkich kolejnych wyborach. Szczególnie duże zasługi położył R. dla rozwoju spółdzielczości mleczarskiej w pow. rypińskim. Z jego inicjatywy i przy jego współudziale utworzono 31 I 1926 Zrzeszenie Spółdzielni Mleczarskich Pow. Rypińskiego «ROTR». Prezesem jego był R. od początku do r. 1939. To bardzo dobrze zorganizowane stowarzyszenie objęło z czasem nie tylko cały pow. rypiński, ale i część sąsiedniego pow. wąbrzeskiego, zapewniło rolnikom zbyt mleka, a jego produkty weszły nawet na rynek angielski. Przyczynił się R. również do zbudowania w Rypinie rolniczego młyna spółdzielczego, a w r. 1938 do przekształcenia lokalnego Syndykatu Rolniczego w Powiatową Spółdzielnię Rolniczo-Handlową w Rypinie. Po paru latach działalności w OTR w Rypinie znalazł się R. we władzach Centralnego Tow. Rolniczego (CTR) w Warszawie, zostając 27 XII 1927 członkiem prezydium CTR. W r. n. wybrano go też na prezesa Rady Nadzorczej Związku Spółdzielni Mleczarskich i Jajczarskich w Warszawie (pełnił

tę funkcję do r. 1939). Zarówno w Związku jak i w CTR gorąco orędowną za połączeniem się różnych organizacji rolniczych działających w kraju (co było też popierane przez władze). W październiku 1928 wszedł jako jeden z przedstawicieli CTR do Komisji Unifikacyjnej Organizacji Rolniczych, a 15 XI t. r. na konferencji ekonomicznej u prezydenta Ignacego Mościckiego przedstawił swoje postulaty w referacie pt. *Organizacje rolnicze* („Gaz. Roln.” 1928 nr 50). Na posiedzeniu Rady Głównej CTR, 6 IV 1929, na którym omawiał sprawę pierwszego etapu unifikacji w postaci połączenia CTR i Centralnego Związku Kółek Rolniczych (CZKR), wybrano go do prezydium przyszłej organizacji. Po zjednoczeniu CTR i CZKR w Centralne Tow. Organizacji i Kółek Rolniczych (CTOiKR) został R. 2 VI 1929 wybrany na jednego z dwóch wiceprezesów. Dn. 25 III 1930 obrany — po ustąpieniu Kazimierza Fudakowskiego — prezesem, pozostał na tym stanowisku do 28 IV 1931. Od tego dnia był do 31 III 1932 członkiem zarządu CTOiKR, natomiast w Radzie Głównej CTOiKR zasiadał do r. 1939.

W listopadzie 1930 został R. wybrany do Sejmu RP z listy państwowej nr 1 Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem i równocześnie w okręgu wyborczym nr 9 (Płock); przyjął mandat w okręgu płockim. Orzeczeniem z 9 V 1931 Sąd Najwyższy unieważnił wybory w okręgu nr 9, wskutek czego 5 posłów, w tym R., utraciło mandaty; 25 VI t. r. w wyborach uzupełniających w tym okręgu R-ego ponownie wybrano na posła. W Sejmie był przewodniczącym Komisji Rolnej, członkiem Komisji Budżetowej i Komisji Komunikacyjnej. W ciągu kadencji 1930—5 przemawiał na początku każdego roku podczas dyskusji nad preliminarzem budżetowym, upominał się niejednokrotnie o uwzględnienie w budżecie potrzeb lotnictwa komunikacyjnego i sportowego, podkreślając ich znaczenie pomocnicze dla lotnictwa wojskowego. W r. 1935 został R. senatorem, mianowany przez Prezydenta RP. W Senacie był członkiem Komisji Budżetowej i Komisji Prawniczej. Jako sprawozdawca tych komisji kilkakrotnie przedstawiał projekty ustaw. Zabierał też głos w sprawie rolnictwa, postulując zjednoczenie wysiłków ziemiaństwa dla podniesienia poziomu gospodarczego i kulturalnego wsi, w obronie wychowania religijnego w szkołach,

w sprawach przemysłu lotniczego i organizacji władz lotnictwa cywilnego.

Pasją życiową R-ego było lotnictwo sportowe, którym zresztą zainteresował się przypadkowo i dość późno. W r. 1931 uzyskał dyplom pilota sportowego i kupił awionetkę, którą podróżował między Półwieskiem a Warszawą. Był od 29 V 1934 do 17 II 1935 prezesem Aeroklubu Warszawskiego. Wchodził też w skład komitetu redakcyjnego „Polski Skrzydlatej”.

Po zakończeniu IV kadencji parlamentu (1938) był R. czynny głównie w spółdzielczości i w Akcji Katolickiej (w której działał i przedtem, od 31 VII 1937 jako prezes Katolickiego Stowarzyszenia Mężów Diecezji Płockiej); ogłosił broszurę *Przewodnie myśli Akcji Katolickiej* (Płock 1939).

Wkrótce po wybuchu wojny w r. 1939 został R. przez Niemców wysiedlony z Półwieska i zatrudniony w Łubkach w pow. rypińskim jako rządca. Jednocześnie R. (rotmistrz rezerwy) działał pod pseud. Czarny w południowo-wschodnich powiatach Okręgu Pomorskiego Związku Walki Zbrojnej-Armii Krajowej (ZWZ-AK). Aresztowany w r. 1943 przez Niemców, został osadzony w obozie koncentracyjnym w Stutthofie (nr obozowy 23 747). Przetrwał tam do ewakuacji obozu zimą 1945. Zginął 2 II 1945 koło wsi Sierakowo pod Lęborkiem podczas marszu ewakuacyjnego. Pogrzebany został przez tutejszego sołtysa (w przydrożnym rowie); po zakończeniu wojny córka R-ego, Zofia, pochowała ojca na cmentarzu w Sierakowie. R. był odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1927), Krzyżem Komandorskim Orderu Polonia Restituta (1930) i komandorią papieskiego Orderu Św. Sylwestra (1938).

W małżeństwie ze Stanisławą Marią z Pogorzelskich (1888—1971), która założyła i prowadziła ochronkę w Tomkowie (w pow. rypińskim), majątku teścia, miał R. trzy córki: Hannę (ur. 1918), zamężną Mellin, absolwentkę SGGW, zamieszkałą w Kętrzynie, Zofię (ur. 1920), zamężną Chmielewską, w czasie wojny łączniczkę (pseud. Iza) Sekcji Zachodniej Dep. Informacji i Prasy Delegatury Rządu, więźniarkę obozu koncentracyjnego w Ravensbrück, i Marię Magdalenę (1923—1958), zamężną Pisarek, malarzkę, w czasie wojny łączniczkę AK (pseud. Basia), ciężko ranną w powstaniu warszawskim.

Peretiatkowiec, Współcz. Enc. Życia Polit. (fot. na s. 151); Album-Skorowidz Senatu i Sejmu 1935—40, s. 197, 235 (fot.); Olszewicz, Lista strat kultury pol.; Zieleniewski, Sejm i Senat 1935—40, s. 446 (fot.), 457; Skład osobowy Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 1 marca 1931 r., W. 1931 s. 32, 43, 50; toż, w dniu 25 stycznia 1935 r., W. 1935 s. 18, 24, 30, 39; — Ciechanowski K., Ruch oporu na Pomorzu Gdańskim 1939—1945, W. 1972 (tu pseud. konspiracyjny R-ego «Czarny» przypisany innej osobie); Dunin-Wąsowicz K., Obóz koncentracyjny Stutthof, Gd. 1970;

Dziesięciolecie Polski Odrodzonej (fot.); Hajkowski F., Spółdzielczość mleczarska w powiecie rypińskim, W. 1929 s. 21, 27, 31, 35; Skirmunt R., Grenada, „Słowo” 1930 nr 91 (przedruk „Gaz. Roln.” 1930 nr 19); Stroński S., Czyżby rozczarowanie? Więści z połączonego C.T.O. i K.R., „Kur. Warsz.” 1930 nr z 27 IV (przedruk „Gaz. Roln.” 1930 nr 18); — Domańska R., Pawiak. Więzienie. Gestapo. Kronika 1939—1944, W. 1978 (dotyczy córki Zofii); „Monitor Pol.” 1930 nr 241 s. 1, nr 272 s. 1, nr 280 s. 2, 1931 nr 227 s. 2; Rychter W., Skrzydlate wspomnienia, W. 1980 s. 157 (fot. lądowiska w Półwiesku), 249 (fot. zbior.), 256, 258 (fot.), 328; Sprawozdanie Centralnego Towarzystwa Organizacji i Kółek Rolniczych w Warszawie za 1934/35 rok — za 1937/38 rok, W. 1935—8; Spraw. stenogr. Sejmu 1930 z 9 XII, 1931 z 6 II, 1 X, 18 XII, 1932 z 9 II, 13 II, 1933 z 8 II, 1934 z 8 II, 1935 z 7 II; Spraw. stenogr. Senatu 1936 z 26 III, 1937 z 10 III, 12 III, 22 III, 29 VII, 1938 z 10 III, 12 III; — „Gaz. Roln.” 1928 s. 70, 243—5, 494, 561—2, 710—12, 771—2, 955, 980, 982, 1270, 1343, 1486, 1503—5, 1528—30, 1680, 1709, 1758—66, 1929 s. 158, 257, 325—6, 440, 508, 607—12, 813, 912, 961, 1021, 1273, 1651—2, 1930 s. 574, 728—31, 775—6, 1512, 1931 s. 41—2, 817, 927; „Gaz. Warsz.” 1930 nr 330 s. 3; „Przew. Gospodarski” R. 1930 s. 478, 679, 710, 1257—61, 1290—91, R. 1931 s. 68—9, 497—8, 563, 631, R. 1932 s. 864, R. 1933 s. 611; — Mater. Red. PSB: Życiorys w oprac. Bogdana Chmieleckiego (współpracownika R-ego w przedwojennych organizacjach rolniczych i spółdzielczych); — Informacje córki, Zofii Chmielewskiej z W.

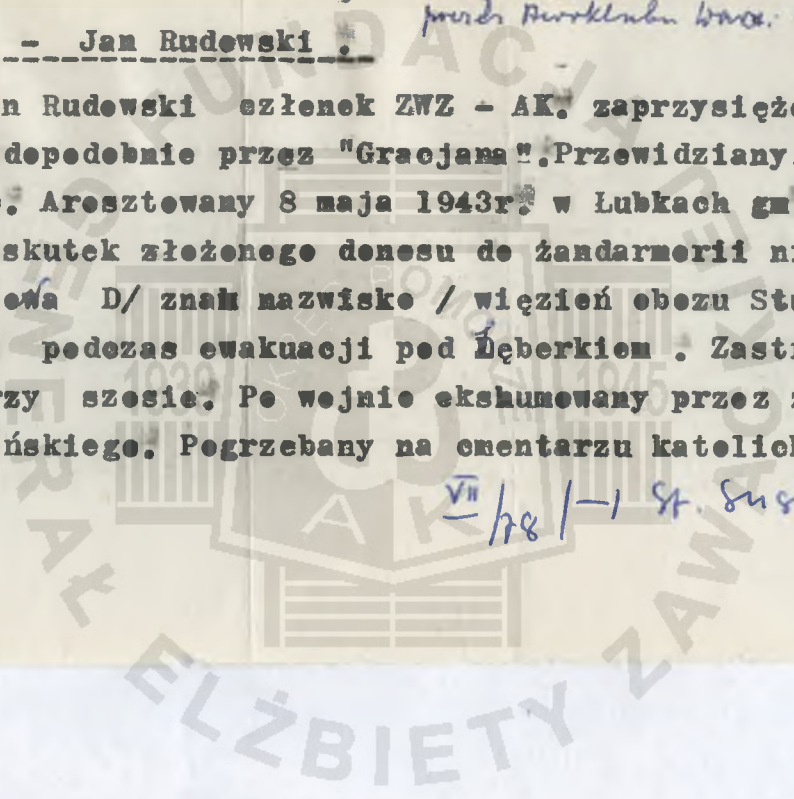
Alina Szklarska-Lohmannowa

*Musi być Rubik
początek kwietnia 1943. przed wojną 3*

" Klimek " - Jan Rudewski .

Rtm.rez. Jan Rudewski członek ZWZ - AK. zaprzysiężony wiosną 1940r. prawdopodobnie przez "Gracjana". Przewidziany na delegata Powiatowego. Aresztowany 8 maja 1943r. w Lubkach gm. Płonne pow. rypiński wskutek złożonego donosu do żandarmerii niemieckiej przez delatę D/ znak nazwisko / więzień obozu Stutthof. Zamordowany podczas ewakuacji pod Łęberkiem. Zastrzelony i pogrzebany przy szosie. Po wojnie ekshumowany przez żonę i Antoniego Zielińskiego. Pogrzebany na cmentarzu katolickim w Łęberku

VII / 78 / - 1 St. Suszyński

Rudowski Jan

ur. 18. VII. 1891r., właściciel majątku ziemskiego
w Tarnobrzegu pow. Ryki. Członek zarządu Peroklubu
Przemyskiego, żołnierz, senator i samiec
OZON, żołnierz AK. Aresztowany przez Gestapo
8. V 1943. Wpisany w obow. koncentracyj. w
Stutthof. Karany podlega ewakuacji obow.
deno 2. V 1945. jako nr obow. 23706

Ziemia

Archiwum Okręgowy Komisji Badania Zbrodni
Hitlerowskich w Bydgoszcz. Ujęty w akt „Kwasy
ze zmianą” b. Spis Grodzkiego i Towarzystwa
w Ryki. Sygn. Ok - By - 13-47/70. Zp. 27/49;
relacje wojownicze i żołnierska AK - Wiktorii
Borowickiej z Ryki spisano przez Wojciech

Spisany R. Rudowski, Ryki 1946

R. Piotrowskiego z 1961r.

5

IV₁. Korespondencja. - Rudowski Jan

- list Marii Karwatowej do Stanisława Mellina,
z życia Rudowskiego Jana z prośbą o szeptowe
relacje wg kwestionariuszy, Toruń, 1 VII 92, rps.
oryg.

k. 1 s. 1

1
List do Stanisława Mellina | Toruń dn. 1.VII.92.
odpis / Stasin
Zięta Rudolfskiego Janu

Piszę w Archiwum Armii Krajowej, pod dyktandem Pauli docent Elżbiety Jawadziej -
Prezesa dot. Archiwum:

obydwoj panowie Arcowcy
tm. sp. Jan Rudolfski
i Andrzeja Różyczki

znajdą się w Słowniku Biograficznym konspi-
racji Pomorskiej 1939-1945; dlatego potrzebuje-
my danych wg załączonych kwestionariuszy,
co jest przygotowane do komputeryzacji.

Proszę Was o b. samogórną relację wg załączo-
nego wzoru. Pomimo że 1. część Słownika ma
się jeszcze układać tej zimy, proszę o szybkie
dane najpóźniej do końca sierpnia 1992 r.

Więc, że wstępnie dane dot. Andrzeja Różyczki-
go otrzymam również w tym terminie.

Proszę go zapytać, co słyszał o pseudonimie
SPRĘŻYNA (może dot. Stanisława Różyczki).
Kto to jest, czy ktokolwiek z ich najbliższych miał
kontakt z p. Cyliniakiem? Kiedy? Gdzie

Marta Kamratowa

notat z Rindowki fan ps Klimek

Ryppin 2
Lipens!

nr 9, Ery 9 05 79 kdt abo Ryppin

zob. ml St Smoryński awent 7. V 1943 w rzesu
z Zielinicki i Porczyński
i Stachurski

nr 175a st. nr

megatek lipki ps Ryppin
Kwaterni-~~st. nr~~ obrodo?

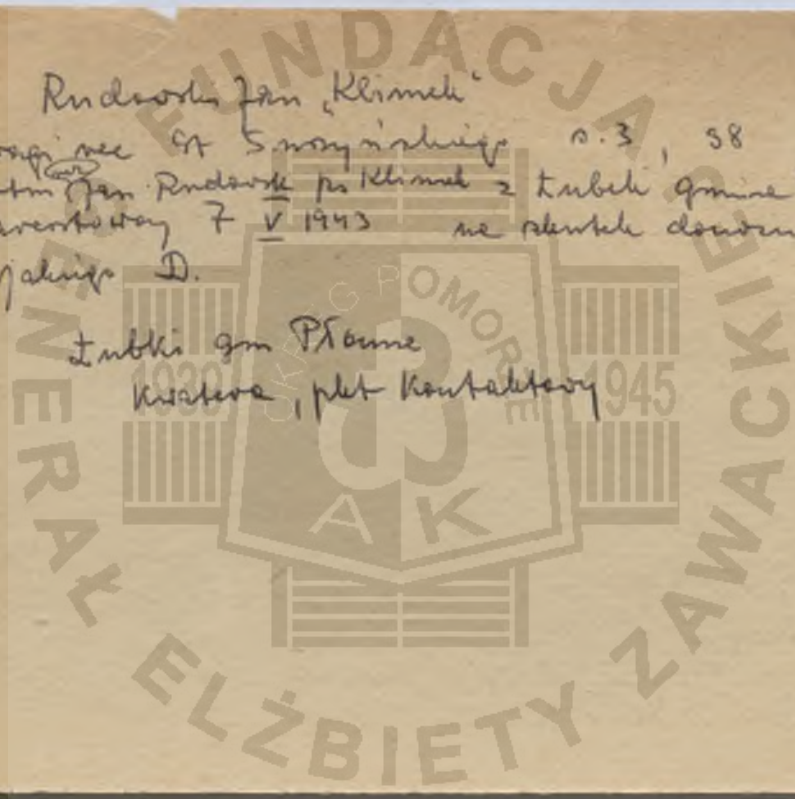
veite

nr 9, Ery 1 IX 79 Klimek smierciat na wsi pod
Lipnem, pisał na maszyni lub pisałat rękami,
zabieralam je kille razy od mysz z polscenia
zbytki i zinn je oddawalam. Wiedzia po-
nimie co napisz wiadzie, bo to byt pisa ryan
on mnie skisowat do Klimek, by oddac bi-

Rudowski Jan, Klimki
mieszkaniec ul. S. Wójcickiego 10.3, 58
ul. Jan. Rudowski ps. Klimki z tabeli gm. Płomie
awersyj 7 V 1943 na planie dworku mi-
jalskiego D.

Rypan
nr 3

s. 8 Tablica gm. Płomie
Kwiatowa, pl. Kwatery 1945

Rklimek

Brodnice⁴
AK

mp. Emj Z listem k Brodnicy, d-cc grupy part

zob. Kłimek = Jan Rudawski, Rypan

Zob. Rudawski

1939

1945

ELŻBIETY ZAWACKIE

RYPIN
AK⁵

RUDOWSKI JAN
ps. "KLIMEK"

Łob. 4. J. Jagielskiej - Nowak, Ko

JJ 11/94

ps. KLIMEK

PART. BRODNICA
2810210
AK 6

dob. J. Jagielskiej - Nowak, Ko

11/94

Rudowski Jan

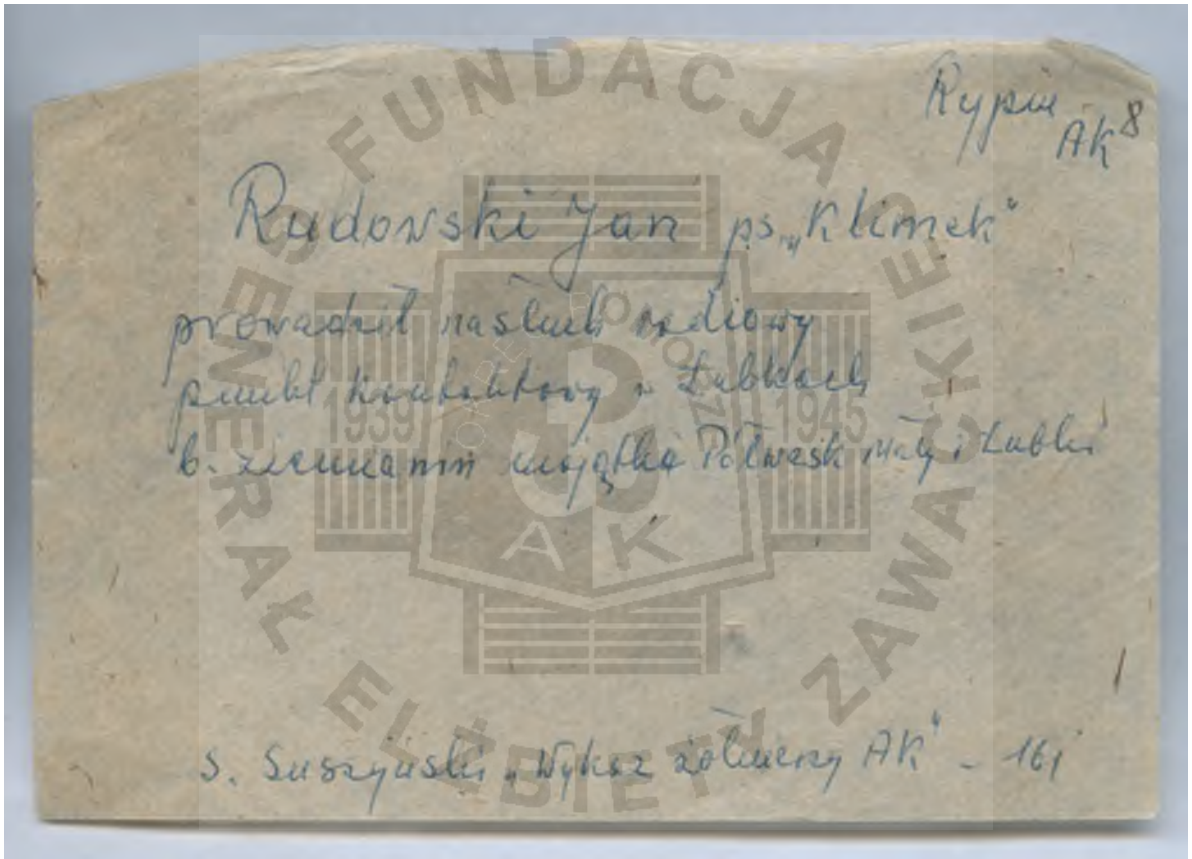
Rypin 7
702-9K

Pracownicy uskuteczili donosów
w dniu 1939 r.

członki i organizator k-ty Gminnej Pół
"Zmali" w Pionnem pow. Rypin. Wskazy
Zofiera 202-44, rtm. rezmy, właściciel
miejscowości Półkiesz Melu i tubki kofa
Pionnego. Przekidywany był na stanowisko
delegata pow. w Rypinie. Członki srodki tymad. "Rezej-
nik" kierowni pna H. Borczynskiego.

zob.: Krajewski, Suszynski, Działalność
Pół "Zmali" ..., Przegląd Hist. 1380/2.4,
s. 477, 488

4MH-96

Rypin AK⁸

Rudowski Jan ps. "Klimki"
przewodnik nastaw radiowy
punkt kontrolny w Lubli
b. zimmann wojaka Polwesk waly i Lubli

S. Suszyński Wykaz żołnierzy AK - 161

FUNDACJA

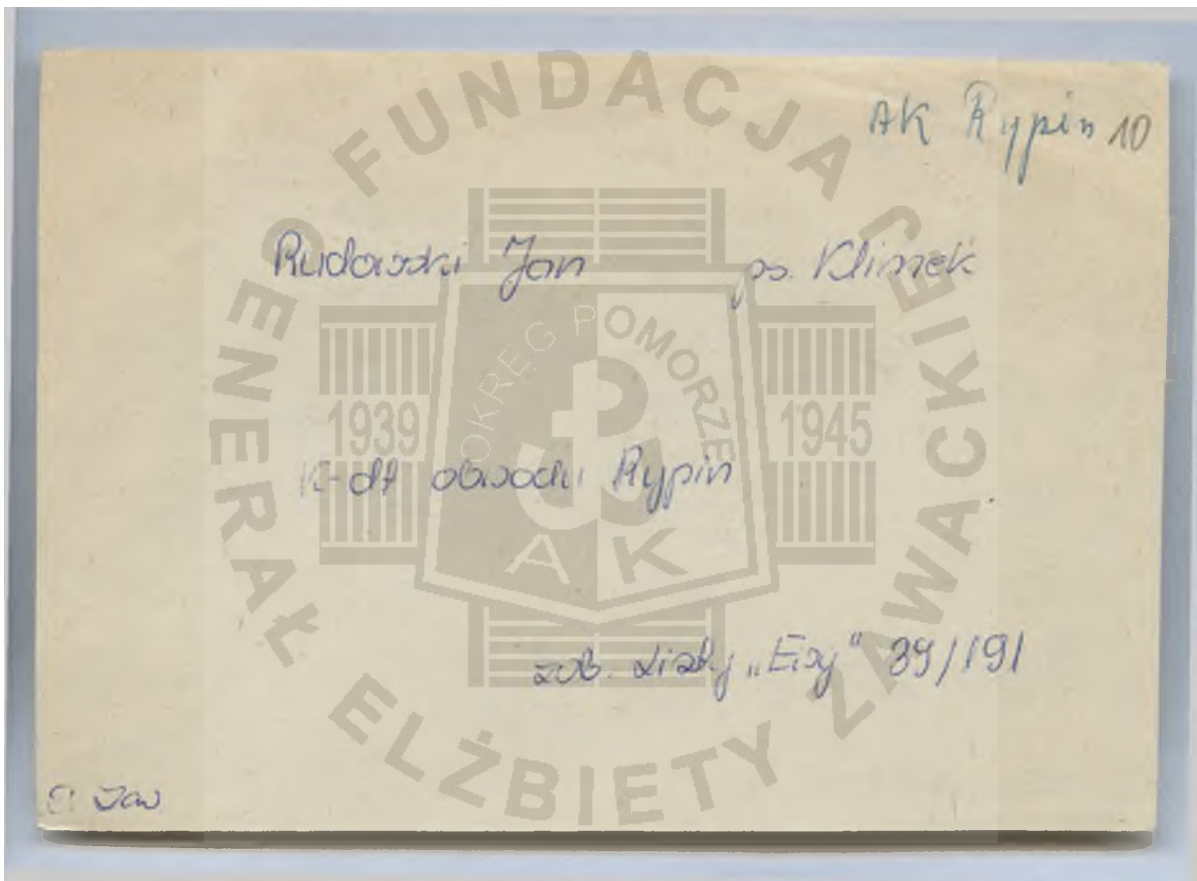
Kypr
M.

9

Kucłowski Jan, ur. 19. VII 1891 r. wimianin
i pow. rypieńskiego, był żonaty ma syna R. P. działacz
M. i polskiemu - wiceprezesa powiatu Opatowa
Pomocnika Arm. Krajowej, uczestnik 1943 r.
w walce w Sztetynie. W czasie ewakuacji
obrony wstrzelany 2. II 1945 r. pod Kępkami.

Ciechanowski, str. 175

ELZBIETA ZAWADZKA

11

RUDOWSKI JAN

Więzień obozu koncentracyjnego Stutthof. W czasie pobytu w obozie otrzymywał paczki przygotowywane przez Helenę Zołobińską ps. "Halszka" z Dobrzynia i Stanisława Suszyńskiego, a przesyłane przez jego rodzinę.

T.: Zołobińska Helena, Insp. Brodnica, K-333, I,
1/1.

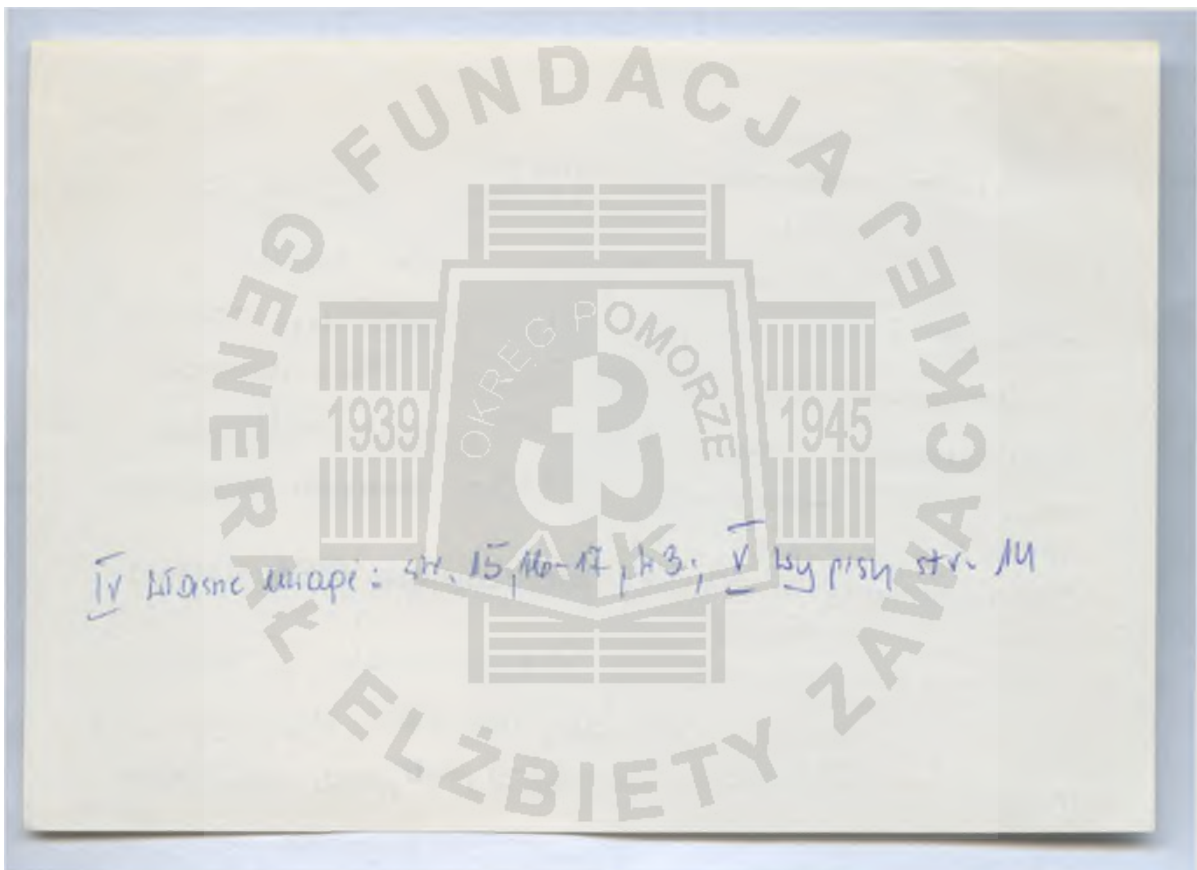
MGr'94

Rypin
AK - ADR

Rudolastu Jom

Rtm, ps. "Kirmeli" "Kirmosli"
Siem omni 2 mej. Polinesch Maly om. Proune. 12
(neiceliu tai do usiqo tubli) rtm kawelarii,
Delcget Rzpdu ne pol. Rypin (usci tyc skosorp),
kwekruisim. obA. 247-AV. - Rypin. Ps. "Kirmeli".
Omnikomni 13 meju 1943 r., tajzicel. Skutthofu.
nr 23747. Zastidomni 2.02.45 r. podues ewalimay.
oboru.
Zepny si izomy 4 1940 r. puz Guntete Osmwskrepa.
2.1.
wob. T. Spwicimo S. Smwmskucgo, I Pclerjo)
2, 39, 158, 159, 160, 169, 193, 276, 277,
311, 321, 331, 363, 450, 482, 486, II mokli s. 44
vinte

444.76

Brodnice
13

Rudowski [Jom]

2 Podmieście, męzczi Słutthoju.
Nidyweł go w obocz nypó męzczi -
- Henryk Lesniński.

zob. T.: Lesniński H., ul. Brodnice,
I/1/str. 3

UMM-PT

Rudowski Jan
nr. 1891

Rypin 14
AK

Aresztowany 8.05.1943, skierowany
do KL Stutthof 23.03.^(?) 1943 z
przez gestapo Gubinska.

zob. Dwornicki Marcin, Polacy
więźniowie polityczni w obozie
Stutthof 1939-1945, Tom 2001,
s. 68, 159

BRP, VI/14

- 1) S. Suszyński
"Wykaz żołnierzy AK" str. 375⁴
- 2) Polski Słownik Biograficzny
Tom XXXIV, z. 1.

M-490/1124 Rypin-Lipno

+ Rudowski Jan

Rudowski Jan ps. „Kłimek”, „Czarny”

